

них прежде всего – потребность в познании окружающего мира и себя в этом мире) и потребность в другом человеке.

Статья включает перечень протоколов психологического семинара Павлышской школы за 1965–1970 гг.

Ключевые слова: Василий Сухомлинский, Педагогически-мемориальный музей В. А. Сухомлинского, источники исследования, протоколы психологического семинара, культура потребностей, классификация потребностей.

Mikhno O. P.

PROTOCOLS OF PSYCHOLOGICAL SEMINAR OF PAVLYSKA SCHOOL
AS A SOURCE OF RESEARCH VIEWS VASYL SUKHOMLYNSKY
ON THE PROBLEM OF CULTURE UPBRINGING OF PUPIL NEEDS

The source of the article is protocols of psychological seminars Pavlyska school that are stored in the archive Vasyl Sukhomlynsky Pedagogical and memorial museum. The seminar was acting under the direction Vasyl Sukhomlynsky in 1965–1970. On the basis of protocols of meetings seminars (Vasyl Sukhomlynsky reports and solutions of the seminar), highlights the views Vasyl Sukhomlynsky the problem needs pupil, proved that the pedagogue considers the problem of psycho-pedagogical aspect, linking with the category of «needs» concepts such as «desire», «whim», «pleasure», «responsibility», «discipline» and so on. Is accented that culture needs of the pupil, according to Vasyl Sukhomlynsky depends on the harmony of desires and responsibilities, and the main factor of cultural upbringing needs is work, during which there is a determination by the needs and desires of the pupil.

Author makes a detailed analysis of the protocols three meetings of the psychological seminar on the themes «Learn students manage their desires» (25.02.1967), «The discipline and sense of duty» (11.01.1969), «Civic education of youth» (16.10.1969) and reconstructed classification needs by Vasyl Sukhomlynsky: material or vital needs, spiritual needs (among them first – the need for knowledge of the world and ourselves in this world) and the need for another person.

Article includes a list of protocols of the psychological seminar Pavlyska school for 1965-1970, consisting of 47 positions (title reports and psychological and pedagogical characteristics of students).

Keywords: Vasyl Sukhomlynsky, source research, psychological seminar, protocols of psychological seminar, culture of needs, classification needs, Vasyl Sukhomlynsky Pedagogical and memorial museum.

УДК 37.091.4 Сухомлинський: 37(477.82)

Олешко П. С.*

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ВОЛИНИ

В умовах модернізації освіти України, а особливо регіональної, зростає актуальність педагогічних ідей видатного педагога-гуманіста В. Сухомлинського. На Волині його думки про гуманізацію навчально-виховного процесу, зміцнення і збереження здоров'я дітей, розвиток здібностей та обдарувань школярів, формування творчої особистості педагога не втратили актуальності й нині. Проаналізовано теоретичне і практичне використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського в навчальних закладах як шлях формування культури потреб педагогів, батьків, дітей в умовах інноваційного розвитку освітнього простору Волині. Думки й мрії цієї непересічної особи не перекреслив час.

Ключові слова: педагогічна спадщина, освітній простір, конференція, педагогічні читання, зміст, форми, методи, творчість, досвід.

Реалізація педагогічної спадщини Василя Сухомлинського в умовах розбудови національної освіти на теренах Волині – один із найважливіших напрямків діяльності

* © Олешко П. С.:

управління освіти й науки обласної державної адміністрації, інституту післядипломної педагогічної освіти, інших навчальних закладів. Методичні кабінети управлінь освіти міськвиконкомів та відділів освіти райдержадміністрацій цілеспрямовано працюють над удосконаленням організаційно-педагогічного та науково-методичного забезпечення вивчення і впровадження педагогічних ідей Василя Сухомлинського. Результативність творчого впровадження спадщини педагога-новатора виноситься на розгляд колегій міських управлінь і районних відділів освіти, рад методичних кабінетів, педагогічних рад закладів освіти та відображена в планах роботи керівників шкіл, методистів, педагогів.

Питання теоретичного і практичного використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського розроблялися в наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених М. Антонця, І. Беха, М. Богуславського, В. Бондаря, М. Вашуленка, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Кременя, М. Мухіна, Н. Ничкало, О. Савченко, О. Сухомлинської, М. Ярмаченка та ін. Тому сьогодні творчий доробок усесвітньо відомого педагога-гуманіста вивчається і широко популяризується й на теренах освіти Волині.

Мета статті – схарактеризувати досвід творчого використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського в освітньому просторі Волинського краю.

В умовах становлення національної школи й освітньої системи в Україні, модернізації освітнього простору Волині надзвичайно відповідальною є місія шкільного вчителя. Особливо актуального звучання набувають погляди на означену проблему одного з найвідоміших педагогів-гуманістів ХХ ст. В. Сухомлинського. Адже він – педагог світового рівня, український просвітитель, людина енциклопедичних знань – належить до педагогів, вислови яких цитуються як незаперечний доказ педагогічних істин. Тому в багатьох загальноосвітніх навчальних закладах Волині творчо використовують його спадщину в навчально-виховному процесі.

Інноваційні теоретичні і практичні досягнення цього сільського вчителя-новатора зацікавили наукових працівників Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Вони вивчили й узагальнили передовий досвід В. Сухомлинського з відповідних проблем із метою його практичного поширення в навчально-виховному процесі закладів освіти Волині. Результатом проведеного дослідження є написання наукових робіт, їх захист і отримання наукового ступеня кандидата педагогічних наук: Р. Позінкевич «Теорія та практика виховання шкільного колективу в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського» (1980 рік); І. Остапійовський «Проблема гуманізації управління школою у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського» (1993 рік); Т. Остапійовська «Форми організації позакласної навчально-виховної діяльності учнів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського» (1996 рік); А. Луцьок «Проблема педагогічної майстерності вчителя у творчій спадщині В. О. Сухомлинського» (1996 рік).

Зацікавленість творчістю Василя Олександровича свого часу виявили студенти – члени педагогічного гуртка Луцького педінституту, які написали йому листа щодо особливостей професії вчителя. Майже сорокарічний досвід практичної науково-педагогічної діяльності дав йому змогу переконатися в тому, що визначальною професійною рисою вчителя є його здатність ставитися до дитини як до найвищої цінності. У своєму листі-відповіді він стверджує:

«1. ...Так, у мене інколи виникали сумніви в доцільності вибраної професії. Це було в перші два-три роки роботи. Поштовхом для виникнення цих сумнівів були окремі невдачі і труднощі. Головна невдача, яка інколи викликала сумнів у доцільності обраної професії, – це невміння на перших кроках педагогічної діяльності зрозуміти мотиви дитячої неслухняності, свавільності. Кожного разу, коли ці мотиви ставали зрозумілими, сумнів у доцільності обраної професії зникав.

2. Найбільша трудність, з якою я зустрічався у своїй роботі, – це утвердити в дитині, в підліткові почуття власної гідності.

3. Відповідь на це запитання пов'язана з відповіддю на друге запитання. Виховання – це утвердження в людині почуття власної гідності. Той, хто оволодів цією

майстерністю, – прекрасний педагог. Пам'ятайте, дорогі друзі, що найбільше зло, яке можна вчинити людині, – це допустити, що в неї утвердиться переконання в своїй нікчемності порівняно з іншими людьми. З перших же кроків педагогічної діяльності дбайте про те, щоб вихованець ваш вірив у свої сили» [2, с. 38-39].

У м. Луцьку 26-27 грудня 1994 року Українською асоціацією Василя Сухомлинського – добровільною громадською організацією, яка покликана досліджувати і впроваджувати творчу спадщину педагога-гуманіста, проведено I Всеукраїнські педагогічні читання «Освітньо-виховні ідеали В. О. Сухомлинського в контексті сучасності». Науково-педагогічні ідеї щодо практичної реалізації в освітньому просторі Волині досвіду всесвітньо відомого педагога були запропоновані О. Савченко, академіком, вченим секретарем АПН України; О. Сухомлинською, членом-кореспондентом АПН України, доктором педагогічних наук, професором; М. Боришевським, доктором психологічних наук, професором та іншими. З проблемою «Системне дослідження творчої спадщини В. Сухомлинського в Інституті соціальних наук ВДУ ім. Лесі Українки» ознайомив присутніх член-кореспондент АПН України, доктор філософських наук, професор Р. Арцишевський. Директор Волинського обласного навчально-методичного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів Г. Маслай розповіла про використання спадщини Василя Олександровича в післядипломній освіті педагогічних кадрів. Учасники педчитань продовжили роботу за круглим столом «В.О. Сухомлинський в сучасній шкільній практиці» у СШ № 19, а також у світлиці СШ № 14 із проблеми використання досвіду Павлиської школи з родинно-сімейного виховання.

Зазначимо, що розпочаті в Луцьку I Всеукраїнські педагогічні читання під загальною тематикою «В. О. Сухомлинський і сучасність» щорічно проводилися до його дня народження майже у всіх областях України протягом 22 років. Їх завдання – сприяти творчому використанню спадщини педагога-новатора в освітньому просторі держави.

Певний досвід творчого використання доробку В. Сухомлинського накопичено у ЗОШ I-III ступенів № 19 м. Луцька. Дирекція школи дійшла висновку, що потрібно звернутися до досвіду роботи Павлиської середньої школи. При цьому пам'ятали застереження Василя Олександровича щодо механічного перенесення досвіду, тому почали готувати «грунт свого поля».

У березні 1986 року в школі було проведено науково-практичну конференцію «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського і сучасність». До цього заходу дирекція, вчителі та окремі батьки опрацювали твори видатного педагога і спогади сучасників про нього. З цією метою у шкільній бібліотеці організували виставку літератури. У виступах порушувалися різні аспекти творчого доробку Василя Олександровича: «Форми і методи організації навчально-пізнавальної діяльності», «Розумове виховання та навчання дітей», «Шляхи і засоби естетичного виховання» і т.ін. У процесі ознайомлення з досягненнями павлиських учителів визріли пропозиції щодо втілення у власну практику досвіду колег.

У травні 1986 року відбулася науково-теоретична конференція «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського і виховання дітей у сім'ї», у якій взяли участь учителі, батьки і науковці Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки. Її результатом стало вироблення спільних вимог школи та сім'ї у процесі формування особистості: 1. Громадянська і моральна відповідальність батьків за дітей. 2. Сприятливий сімейний мікроклімат. 3. Спільна трудова діяльність в сім'ї батьків і дітей. 4. Розумова організація життя сім'ї. 5. Узгодженість дій батьків зі школою.

В. Сухомлинський стверджував, що необхідно «розкрити перед учителем залежність його діяльності від його знань, культури, від того, що він читає, як вчиться, як збагачує свої знання» [3, с. 72]. Ось чому структуру методичної роботи з учителями у СШ I-III ступенів № 19 м. Луцька розроблено з метою підвищення психолого-педагогічного і науково-методичного рівня педагогів за такими тематичними

напрямами: 1. Науково-методична підготовка вчителя. 2. Психологічна освіта педагога. 3. Науково-педагогічна інформація. 4. Упровадження передового досвіду та надбань педагогічної науки.

Павлиський директор вважав урок складною організаційно-педагогічною системою, всі компоненти якої взаємопов'язані і взаємозумовлені. В аналізі уроку розглядається діяльність як учителя, так і учнів. Мета аналізу, як він підкреслював, – допомогти вчителю в оволодінні більш високим рівнем педагогічної майстерності й разом з тим домогтися поліпшення якості знань, умінь і навичок учнів. Узагальнивши його досвід з цієї проблеми, сучасні досягнення психолого-педагогічної науки, у школі використовуються залежно від потреби різні види аналізу уроку.

З метою виховання громадянина і патріота України, рідного краю для учнів організували дискусійний клуб «Людина і світ». Одне із засідань проведено за темою «Вчинки – моральна сутність людини» з використанням книги В. Сухомлинського «Як виховати справжню людину».

В умовах гуманізації навчання і виховання важливе місце займає майстерність педагогічного спілкування вчителя й учнів, під час якого, за переконанням В. Сухомлинського, слово має бути своєрідним збудником образів. Тому творча група вчителів української мови і літератури школи працювала над проблемою «Емоційно-образна виразність мовлення та її психологічні основи». Організація роботи базувалася на думці Василя Олександровича: «Слово – це ніби місток, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність» [5, с. 160]. Адже не таємниця, що невміле використання слова – уразливе місце багатьох учителів.

Педагогіка, на думку В. Сухомлинського, має стати наукою для всіх – і для вчителів, і для батьків. З цією метою вивчено діяльність «Батьківської школи», яку організував видатний педагог. Робота з батьками у школі № 19 I ступеня для підвищення педагогічної культури сім'ї проводилася таким чином: I рік навчання дітей – «Мамина школа»; II рік – «Татусеві уроки»; III рік – «Дідусева і бабусина мудрість».

Ми більш детально дослідили окремі питання практичного використання спадщини педагога-новатора у ЗОШ № 19 м. Луцька. Саме в цьому навчальному закладі ця проблема реалізовувалась на основі системного підходу через інноваційне удосконалення освітнього простору.

За результатами проведеного дослідження зазначаємо, що суттєвим стимулом для активізації творчого практичного застосування спадщини педагога-новатора на Волині була Постанова Верховної Ради України від 5 липня 2013 року № 423 «Про відзначення 95-ї річниці від дня народження Василя Сухомлинського». У регіонах області відбулися відповідні заходи. Проведено районні (міські) науково-практичні конференції, педагогічні читання, присвячені ювілею, у вищих і загальноосвітніх навчальних закладах пройшли тематичні заняття, бесіди, виховні години, круглі столи тощо. Бібліотеки закладів освіти презентували книжково-ілюстративні виставки, літературні години, огляди літератури. Музей історії освіти Волині ВІППО підготував виставку «Творчість Василя Сухомлинського в освітньому просторі». Підсумки було підведено під час обласних педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: теорія і практика», видано збірку матеріалів [1].

Понад двісті педагогів із загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних закладів Ківерцівщини 27 березня 2013 року зібралися у стінах ЗОШ I-III ступенів № 4 м. Ківерці, щоб укотре увійти до педагогічного храму В. Сухомлинського. Мудрим словом про вчителя, гуманіста, мислителя начальник відділу освіти С. Бацмай відкрила районну науково-практичну конференцію «Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського та її творче використання в освітньому просторі». Привітала учасників конференції Л. Федюк, заступник голови Ківерцівської районної державної адміністрації, наголосивши на багатогранності й актуальності спадщини великого педагога.

У роботі конференції взяли участь науковці ВППО: А. Луцюк, завідувач кафедри педагогіки і психології; Н. Ясінська, завідувач кафедри теорії та методик викладання шкільних предметів; Л. Турчина, старший викладач кафедри педагогіки та психології; П. Кліш, доцент кафедри педагогіки і психології; Н. Григор'єва, завідувач відділу природничих дисциплін. У виступах вони чітко окреслили доміанти гуманістичної педагогіки В. Сухомлинського.

Роботу конференції було спрямовано на висвітлення ключових ідей невичерпної спадщини педагога-гуманіста, новатора, філософа. Цікавими та змістовними були виступи освітян Ківерцівщини, які презентували впровадження цих ідей у навчальних закладах району. На конференції з вуст учениці ЗОШ I-III ступенів с. Берестяне Юлії Москвич прозвучали чудові власні поетичні рядки, спрямовані педагогу, який віддав своє серце дітям. А перегляд відеофільму про Василя Олександровича «Портрет» дав можливість учасникам семінару доторкнутися до педагогічних реліквій, зануритися в атмосферу справжньої життєтворчості Майстра [7].

Пропонуємо узагальнені матеріали, з вересня по грудень 2013 року, що стосуються одного з районів глибокого Полісся – Любешівського. На регіональному рівні проведено дискусію в педагогічних колективах за книгою «Сто порад учителю» та випущено збірник матеріалів «Поради вчителю на основі твору В. О. Сухомлинського «Сто порад учителю»». У ЗНЗ району відбулися читацькі конференції та уроки позакласного читання («Творча спадщина В. Сухомлинського», «Я ніколи в житті не належав собі», «Життя і творчість В. Сухомлинського», «Сто порад учителю»); педагогічні читання («Спадщина В. Сухомлинського в діалозі з сучасністю», «В. Сухомлинський – видатний український педагог-новатор», «Сучасний учитель у діалозі з учнем»); засідання круглого столу «Творчість В. Сухомлинського в теорії і практиці»; години спілкування («Подорож у «Школу під голубим небом», «Великий добротворець», «Серце, віддане дітям», «Совість – учитель людини», «Вічні цінності очима Василя Сухомлинського»); конкурс малюнків до творів Василя Олександровича; інсценізація творів педагога; відеоперегляд «Школа Василя Сухомлинського»; тематична лекція «Сухомлинський про культуру мовлення»; бібліотечна виставка праць тощо.

Відділ освіти Шацької районної державної адміністрації 25 квітня 2014 року на базі ЗОШ I-III ступенів смт. Шацьк провів науково-практичну конференцію «Роль спадщини Василя Сухомлинського в професійній підготовці сучасного педагога». Ініціаторами й організаторами її були наукові працівники ВППО А. Луцюк, О. Остапівський, а також районний методичний кабінет. Учасники обговорили використання спадщини В. Сухомлинського в розбудові національної школи в теоретичному і практичному аспектах. Щодо використання в освітніх закладах досвіду педагога-гуманіста з певних проблем виступили: Н. Озімок, заступник директора ЗОШ I-II ступенів с. Світязь («З досвіду проведення педагогічних читань на тему «Вивчаємо педагогічну спадщину В.О. Сухомлинського»»); Л. Бакун, заступник директора з навчально-виховної роботи ЗОШ I-III ступенів с. Піща («Ідеї Василя Сухомлинського у виховному процесі»); С. Сухецька, вихователь ДНЗ № 1 смт. Шацьк («Творче використання спадщини Василя Сухомлинського в підвищенні професійної компетентності педагогів-дошкільників») [9].

Про свої успіхи з творчого використання педагогічної спадщини великого педагога вчителі шкіл м. Луцька розповідають під час проведення обласних і міських педагогічних читань, конференцій, науково-практичних семінарів. Активізувалася робота до 95-ї річниці від дня народження видатного педагога. В усіх ДНЗ, ЗНЗ проведено професійні круглі столи «Актуальність спадщини В. О. Сухомлинського у сучасному освітньому просторі», а у школах № 10, 14, 20, 21, 22, 26 відбулися педагогічні читання «Дорогою до В. О. Сухомлинського». Пройшли тематичні години спілкування: для учнів 9–11-х класів – «В. О. Сухомлинський – великий мислитель і педагог», для учнів 5–9-х – «Життя і творчість В. О. Сухомлинського: про дітей і для

дітей», для учнів школи I ступеня – «В оповіданнях Сухомлинського – яскраві сторінки дитинства».

Конкретним свідченням сьогодення з творчого використання спадщини педагога-гуманіста в освітньому просторі є гімназія № 14, якій за результатами цієї роботи відповідно до рішення Луцької міської ради від 25.06.2014 року № 61/41 присвоєно ім'я Василя Сухомлинського. У навчальному закладі 26 вересня 2014 року відкрито музейну кімнату В. О. Сухомлинського, а 7 жовтня 2014-го до педагогів, учнів і батьків завітала О. В. Сухомлинська – донька видатного українського педагога, академік НАПН України, яка підкреслила, що для неї є честю присвоєння імені її батька закладу, поділилася спогадами про нього. У ході зустрічі обговорено перспективи тривалого співробітництва НАПН України і НВК «Гімназія № 14» у рамках Української асоціації імені Василя Сухомлинського [6].

У Луцькій гімназії № 21 ім. Михайла Кравчука використання творчості В. Сухомлинського є постійною потребою освітнього простору закладу. Ідеї педагога-новатора мають практичне застосування на уроках і виховних заходах з гімназистами, у співпраці з батьками, підвищенні професіоналізму вчителів. Так, творчою групою освітян підготовлено матеріали для роботи з учнями на основі книг і статей гуманіста «Листи до сина», «Слово до учнів», «Праця, покликання, щастя», а також розроблено уроки із використанням його творів.

Напередодні дня народження видатного педагога (28 вересня) у багатьох навчальних закладах Волині щорічно проводяться науково-методичні заходи. Так, у навчально-виховному комплексі «Загальноосвітня школа I-III ступеня – гімназія» м. Горохова 25 вересня 2014 р. відбулися обласні педчитання «Проблеми розвитку творчої особистості у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського». У заході брали активну участь: А. Луцюк, методисти відділу освіти Горохівської райдержадміністрації – О. Вігинська, Н. Власюк, учителі НВК «Гімназія № 14 ім. Василя Сухомлинського» м. Луцька; учителі Горохівського району – Л. Бойко, І. Алімова, С. Вілюк, які ознайомили присутніх із досвідом використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського в навчально-виховному процесі [8].

Волинська обласна мала академія наук організувала і провела педагогічні читання для працівників «В. О. Сухомлинський – майстер унікального експерименту»; літературну годину для слухачів секції літературної творчості «Поетична творчість – еліксир для дитячої душі»; секцією журналістики підготовлено стінгазету «Життя та творчість В. О. Сухомлинського».

Ми вказали окремі адреси практичного досвіду творчої реалізації педагогічних ідей Василя Олександровича з певних проблем. Цей перелік можна продовжити. Той, хто дійсно цінує себе як учителя, постійно звертається до спадщини великого педагога, знаходячи там творчі таємниці професії для удосконалення освітнього простору.

Волинська педагогічна наука і практика внесла вагомий доробок у вивчення та використання в освітньому просторі регіону спадщини В. Сухомлинського. Науковцями Волині захищено з проблем сухомлинології чотири дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зацікавленість творчістю педагога-новатора виявили студенти Луцького педінституту ім. Лесі Українки, майбутні науковці і педагоги. Було започатковано Всеукраїнські педагогічні читання у місті Луцьку (1994 р.), які у вересні 2016 року відбудуться у 23-й раз.

Проблеми сучасної школи освітяни області вирішують на основі творчого використання спадщини Василя Олександровича в різних формах і методах. Це підтверджують наведені приклади роботи окремих управлінських освітніх структур області, шкіл, педагогів і учнів. Доведено, що освітній заклад спроможний вирішувати найважливіші завдання за умови тісної співпраці з навколишнім середовищем, і тому використання педагогічних ідей ученого є потребою сьогодення. Його технологія гуманізації освіти актуальна і спроможна вдосконалити змістове, розгалужене, насичене

для кожного учня освітнє середовище, здатне забезпечити розвиток особистості громадянина України.

Науковці і педагоги Волині у своїх подальших дослідженнях оптимальних шляхів реформування освітнього простору регіону творчо використовуватимуть педагогічну спадщину В. Сухомлинського задля практичної реалізації найактуальніших проблем виховання і навчання дітей.

Література:

1. Збірник матеріалів обласних педагогічних читань, присвячених 95-й річниці від дня народження Василя Сухомлинського, «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: теорія і практика» [Текст]. Ч. 1 / укл. А. М. Луцюк. – Луцьк : ВІППО, 2013. – С. 159.
2. Луцюк А. М. Василь Сухомлинський про педагогічну майстерність учителя : монографія / А. М. Луцюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 208 с.
3. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1976–1977. – Т. 4. – С. 7-390.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1976–1977. – Т. 3. – С. 7-279.
5. Сухомлинський В. О. Слово про слово / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1976–1977. – Т. 5. – С. 160-167.
6. Зустрічі, знайомство, перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvitam.lutsk.ua/index55.html>.
7. Учителю, порадьтесь з Сухомлинським! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kiverrada.gov.ua/novunu/uchitelyu-poradtes-z-sukhomlinskim.html>.
8. Педагогічні читання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : nvk-horokhiv.at.ua/news/?page7.
9. Науково-практичну конференцію освітяни присвятили 95-річчю з дня народження Василя Сухомлинського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://voltv.com.ua/naukovo-praktychnu-konferentsiyu-volynski-osvityany-prysvyatyly-95-richchyu-z-dnya-narodzhennya-vasylya-sukhomlynsko/>.

Олешко П.С.

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ ВАСИЛИЯ СУХОМЛИНСКОГО В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ВОЛЫНИ

В условиях модернизации образования Украины, а особенно региональной, возрастает актуальность педагогических идей выдающегося педагога-гуманиста В. Сухомлинского. На Волини его мысли о гуманизации учебно-воспитательного процесса, укреплении и сохранении здоровья детей, развитии способностей и дарований школьников, формировании творческой личности педагога не утратили актуальности и сейчас. Проанализировано теоретическое и практическое использование педагогического наследия В. Сухомлинского в учебных заведениях как путь формирования культуры потребностей педагогов, родителей, детей в условиях инновационного развития образовательного пространства Волини. Мысли и мечты этой незаурядной личности не перечеркнуло время.

Ключевые слова: педагогическое наследие, образовательное пространство, конференция, педагогические чтения, содержание, формы, методы, творчество, опыт.

Oleshko P. S.

PEDAGOGICAL HERITAGE OF VASYL SUKHOMLYNSKIY IN EDUCATIONAL SPACE OF VOLHYNIA

Relevance of pedagogical ideas of outstanding teacher and humanist Vasyl Sukhomlynskiy increases in conditions of modernization of education of Ukraine, especially on regional level. His ideas concerning humanization of educational and upbringing processes, strengthening and preservation of children's health, development of abilities and talents of schoolchildren, forming of creative person of a teacher are still popular in Volhynia. Theoretical and practical use of Sukhomlynskiy's pedagogical heritage in educational institutions as a way of forming of culture of needs of teachers, parents, children

in conditions of innovative development of educational space of Volhynia is analyzed. Thoughts and dreams of this outstanding person are relevant today.

Forming of a creative teacher is difficult and long process. Vasyl Sukhomlynskiy confirmed that it had begun long before joining pedagogical educational institution. System of postgraduate education has to play an important role in further solving of this problem. Therefore there is need to develop new approaches concerning organizational and pedagogical principles, content and methodological support of process of teachers' professional skills, improvement and self-perfection of an educator. Teachers of Volhynia systematically find answers to these and many other questions in Vasyl Sukhomlynskiy's works as an inexhaustible and a very actual source of enrichment of modern pedagogical science and practice.

Keywords: pedagogical heritage, educational space, conference, pedagogical readings, content, forms, methods, creativity, experience.

Рецензент: Жорова І. Я.

УДК 37(477)(092)

Санівський О. М.*

ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРИ ПОТРЕБ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті проаналізовано праці В. Сухомлинського з метою з'ясування бачення педагогом системи формування культури потреб учнів. Автор виділяє наступні культурні потреби, формуванню яких педагог приділяв особливу увагу: потреба у батьківській любові, доброті, праці, навчанні та саморозвитку, взаємодії з природою, естетиці взаємозв'язку учителів і учнів, взаємостосунках у суспільстві.

Розглянуто педагогічні пошуки В. Сухомлинського, пов'язані з питанням розробки педагогічної програми вільного та різнобічного розвитку й формування культурних потреб дитини через систему відношень Радості, Краси, Добра, Справедливості в педагогічному процесі.

Ключові слова: В. Сухомлинський, культурні потреби, формування культурних потреб, духовні цінності, моральне та естетичне виховання.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського привертає особливу увагу широкої наукової та педагогічної громадськості. В умовах реформування соціально-економічних відносин в Україні та створення нової парадигми виховання, яка має базуватися на специфічних особливостях українського менталітету, національних педагогічних, духовних цінностей, педагог наголошував, що «найголовнішою рисою педагогічної культури має бути відчуття духовного світу кожної дитини, здатність приділити їй стільки уваги й духовних сил, скільки потрібно для того, щоб дитина відчула, що про неї не забувають, їй горе, їй образи й страждання поділяють» [8, с. 167].

Феномен В. Сухомлинського сприяє сучасним дослідникам у розробці достовірної історії української педагогіки, відновленню надбань національної освіти, допомагає наснажити науку достовірним змістом, високою народною духовністю, щоб міцно стати на відповідні національним традиціям шляхи розвитку вітчизняної освіти.

У зв'язку з цим актуалізуються дослідження педагогічних поглядів, ідей, нових підходів до вивчення творчої спадщини педагогів-просвітителів, українських письменників, чиї імена є складовою національної педагогіки, а тому метою статті є аналіз творчого доробку В. Сухомлинського та з'ясування його бачення проблеми формування культури потреб в учнів загальноосвітніх шкіл.

Важливим принципом у педагогічному доробку В. Сухомлинського є кореляція загальнолюдського та етнонаціонального. Учений розумів, що як би не різнилися

* © Санівський О. М.*